

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิของบุคคลไม่ว่าจะเป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในเคหสถาน ต่างเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งบุคคลใดจะล่วงละเมิดโดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้มิได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่าสิทธินั้นกฎหมายจะให้การคุ้มครองอยู่ก็ตาม แต่สิทธิดังกล่าวก็ไม่ใช่ว่าสิทธิเด็ดขาดถึงขนาดที่จะไม่อาจกำหนดข้อยกเว้นได้ประเทศต่างๆ ล้วนแล้วแต่กำหนดสิทธิเพื่อให้การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลในเคหสถานไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายของตน แต่ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์และข้อยกเว้นไว้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและเพื่อประโยชน์สาธารณะ

หนึ่งในข้อยกเว้นที่สำคัญที่รัฐสามารถเข้าไปดำเนินการอันเป็นการกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนได้ นั่นก็คือการค้นในที่รโหฐาน ซึ่งถือเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในเคหสถานของประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถเข้าไปแสวงหาพยานหลักฐานจากตัวบุคคล หรือประชาชนจากเคหสถานของประชาชนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานเข้าไปค้นในที่รโหฐานของประชาชนได้ จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการไว้อย่างเคร่งครัดโดยจะต้องมีการขออนุญาตจากศาลเสียก่อนจึงจะดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานได้ แต่ในบางกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน กฎหมายก็ได้กำหนดข้อยกเว้นหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้เช่นเดียวกัน โดยให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถดำเนินการตรวจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาล ก็สามารถทำการตรวจค้นในที่รโหฐานได้ แต่จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น ดังเช่นที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92¹ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจสามารถทำการค้นในที่รโหฐานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาลไว้ถึง 5 ประการ ได้แก่

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92

- (1) กรณีที่มีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือพฤติกรรมอื่นใด อันแสดงได้ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น
- (2) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐานนั้น
- (3) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
- (4) เมื่อมีพยานหลักฐานอันสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิดหรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน
- (5) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

จากหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 จะเห็นได้ว่าการค้นโดยไม่มีหมายค้นตาม (4) นั้น ประกอบด้วยเงื่อนไขอยู่ 2 ส่วนที่สำคัญคือ เงื่อนไขในเรื่องพยานหลักฐานหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในที่รโหฐานนั้น และเงื่อนไขที่เกี่ยวกับความล่าช้าหรือความไม่สะดวกในการนำหมายค้นจากศาลมาได้ ในขณะที่ เพราะหากรอหมายค้นจากศาลจะทำให้สิ่งของหรือพยานหลักฐานนั้นถูกโยกย้ายหรือถูกทำลายเสียก่อน ซึ่งเงื่อนไขข้อที่สองนี้กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าพนักงานเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่าว จึงมีปัญหาในทางปฏิบัติกล่าวคืออาจเป็นช่องว่างให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในการดำเนินการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นได้ ดังเช่นในกรณีที่นายยงยุทธ ดิยะไพรัช ในฐานะเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้รับข้อมูลจากตู้ ปณ. ร้องทุกข์นายกรัฐมนตรึ ว่าบ้านหลังหนึ่งภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นแหล่งผลิต และค้ายาบ้า จึงได้นำกำลังตำรวจกองปราบปรามพร้อมอาวุธครบมือกว่า 50 นาย บุกรุกเข้าไปปิดล้อมตรวจค้นภายในบ้านดังกล่าวโดยไม่มีหมายค้น โดยการทำลายประตูรั้วบ้านเข้าไปและใช้อาวุธปืนสงครามยิงถล่มเข้าไปภายในบ้านกว่า 200 นัด ทำให้คนในบ้านซึ่งเป็นตากับยายสองคนต้องรีบเข้าไปหลบอยู่หลังตู้เย็นขนาด 18 คิว จึงไม่ถูกคมกระสุนภายหลังเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าตรวจค้น และไม่พบสิ่งผิดกฎหมายแต่อย่างใด แต่สภาพบ้านได้รับความเสียหายอย่างหนัก และสภาพจิตใจของคนในบ้านก็ได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีใน 3 ข้อหาหนัก คือ พยายามฆ่า บุกรุก และเป็นข้าราชการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เป็นต้น² จะเห็นได้ว่าในกรณี

² สืบค้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2557, จาก <http://tnews.teenee.com/crime/15894.html>.

ดังกล่าวเจ้าพนักงานเพียงแต่ได้รับข้อมูลจากผู้ร้องเรียนเข้ามาทางไปรษณีย์ โดยไม่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างละเอียดเสียก่อนว่าบ้านหลังดังกล่าวเป็นแหล่งผลิตหรือค้ายาบ้าจริงหรือไม่ แต่กลับเชื่อตามข้อมูลที่ได้รับ และได้ใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงความจำเป็นเร่งด่วนหากจะรื้อหมายค้นจากศาล อาจจะทำให้พยานหลักฐานถูกเคลื่อนย้ายหรือถูกทำลายไปได้ และได้้นำกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าตรวจค้นโดยไม่มีหมายค้นจากศาล ซึ่งถือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ อันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างรุนแรง หรือในบางกรณีที่เจ้าพนักงานได้ใช้ดุลพินิจของตนในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่าวโดยสุจริตแล้ว แต่กลับไม่สอดคล้องกับความเห็นของศาล ทำให้บ่อยครั้งเมื่อมีปัญหาที่เกี่ยวกับการค้นในที่รโหฐานขึ้นมาสู่การพิจารณาของศาล ศาลได้วินิจฉัยว่าการค้นในที่รโหฐานของเจ้าพนักงานเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจะมีผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานของศาลและอาจทำให้เจ้าพนักงานถูกฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลได้

ดังนั้นการพิจารณาว่าข้อเท็จจริงอย่างไรเป็นเหตุสนับสนุนให้เจ้าพนักงานสามารถทำการตรวจค้นได้โดยไม่มีหมายค้นนั้น จึงไม่ใช่เป็นเรื่องตามอำเภอใจของพนักงานเจ้าหน้าที่แต่ละคน หากแต่ต้องมีการกำหนดกรอบในการใช้ดุลพินิจหรือมีมาตรฐานในการพิสูจน์ถึงเหตุอันควรเชื่อถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการค้นนั้นๆ ด้วย จึงเป็นข้อที่น่าพิจารณาว่าเหตุอันควรเชื่อที่กฎหมายกำหนดไว้นั้น มีหลักเกณฑ์หรือมีบรรทัดฐานในการพิจารณาเพียงใด โดยการศึกษาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้เกี่ยวกับเรื่องการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อกรณีการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมเพื่อให้เจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายสามารถนำไปเป็นกรอบเพื่อยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติประกอบการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อเพื่อให้สามารถทำการตรวจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นได้อย่างเหมาะสมถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเพื่อไม่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร อีกทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานได้ใช้ดุลพินิจโดยอิสระมากเกินไป ซึ่งหากเจ้าพนักงานฝ่าฝืนใช้อำนาจปฏิบัติ นอกเหนือขอบเขตที่กำหนดไว้โดยไม่มีเหตุอันสมควรเจ้าพนักงานก็ต้องถูกลงโทษทางกฎหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องการค้นในที่รโหฐาน

2. เพื่อศึกษาแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นว่ามีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นของประเทศไทยกับต่างประเทศเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานเพื่อพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อ

4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางและนำไปกำหนดเป็นหลักเกณฑ์หรือกรอบในการพิจารณาที่เหมาะสมของเจ้าพนักงาน ในการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อเพื่อค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไปพร้อมๆ กับการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

โดยที่การค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปของกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานค้นในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน อาจเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เป็นการล่วงละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในเคหสถานของบุคคล กฎหมายจึงต้องกำหนดกรอบและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และไม่เป็นช่องว่างให้เจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจโดยไม่สุจริต นอกจากนี้ยังเป็นการหลีกเลี่ยงความเห็นที่ไม่ตรงกันระหว่างเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายกับศาล ในการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อในการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นดังกล่าว โดยเฉพาะการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นนั้น กฎหมายได้กำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อถึงความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อค้นในที่รโหฐานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นจากศาล อันเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปที่จะต้องมีความหมายค้นจากศาลเสียก่อน แต่ปัจจุบันยังไม่มีแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์หรือกรอบในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อ ดังกล่าวที่แน่นอน ทำให้บางกรณีการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายในการดำเนินการตรวจค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นนั้น มีความสับสนที่จะเป็นการตรวจค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และส่งผลถึงความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ได้มา จึงควรที่จะมีการกำหนดกรอบหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่าวไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นบรรทัดฐานให้เจ้าพนักงานได้ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาและถือปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และไม่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาที่มา แนวคิด และหลักกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการค้ำในทึรโหลฐำนโดยไม่มีหมำยค้ำ โดยศึกษาจากตำรำกฎหมายของไทย นอกจากนี้ยังต้องศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย และแนวคำพิพำภษำของต่างประเทศ ศึกษาแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจ รวมทั้งแนวคำพิพำภษำศาลฎีกำของไทยที่ได้ตัดสินไว้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้ำในทึรโหลฐำนโดยไม่มีหมำยค้ำ โดยพิจารณาถึงบรรทัดฐำนในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อเนื่องจากความเน้นช้ำกว่าจะเอำหมำยค้ำมำได้ สิ่งของหรือพยำณหลักฐำนนั้นจะถูกโยกย่ำยหรือถูกทำล่ำยเสียก่อน ว่ามีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร เพื่อค้ำนหำแนวทางที่เหมาะสมสำหรับให้เจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายน่ำไปถือปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตรงกัน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยำนิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาเพื่อค้ำนหำบรรทัดฐำนและหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อเพื่อค้ำในทึรโหลฐำนโดยไม่มีหมำยค้ำ ที่ไม่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภำพของประชาชนเกินสมควร จึงต้องศึกษาจากตำรำกฎหมาย แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย ผลงานวิจัย บทความ วิทยำนิพนธ์ แนวคำพิพำภษำศาลฎีกำและระเบียบข้อบังคับที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับเรื่องการค้ำในทึรโหลฐำนโดยไม่มีหมำยค้ำ โดยศึกษาหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อเนื่องจากการเน้นช้ำกว่าจะเอำหมำยค้ำมำได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย่ำยหรือทำล่ำยเสียก่อน โดยการศึกษาจากตำรำกฎหมายของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาถึงแนวคำพิพำภษำศาลฎีกำของไทยและต่างประเทศที่ตัดสินเป็นบรรทัดฐำนไว้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้ำในทึรโหลฐำนโดยไม่มีหมำยค้ำ เพื่อค้ำนหำหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมและรวบรวมเป็นแนวทางปฏิบัติไว้เพื่อให้เจ้าพนักงานสามารถน่ำไปใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อดังกล่ำว ว่าควรมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร มีขั้นตอนปฏิบัติอย่างไร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภำพของบุคคลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้ำในทึรโหลฐำนโดยไม่มีหมำยค้ำของประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อทราบถึงบรรทัดฐำนในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อกรณีการค้ำในทึรโหลฐำนโดยไม่มีหมำยค้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญำและผลกระทบจากการค้ำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

3. เพื่อทราบถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการค้ำในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้ำของประเทศไทยกับต่างประเทศ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานเพื่อพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อกรณีการค้ำในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้ำ

4. เพื่อกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติให้เจ้าพนักงานนำไปใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อกรณีการค้ำในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้ำ โดยการออกระเบียบปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เจ้าพนักงานมีหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงเหตุอันควรเชื่อในการค้ำในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้ำ หากเจ้าพนักงานใช้ดุลพินิจนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ ก็อาจถือเป็นการค้ำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและเจ้าพนักงานผู้นั้นก็อาจจะต้องถูกลงโทษทั้งทางวินัยและถูกดำเนินคดีอาญาต่อศาลได้